Твоя присутність у порожньому будинку

Вона не шукає когось, хто їй допоможе. Вона шукає місце для себе

Laura Bellini

Твоя присутність у порожньому будинку

Вона не шукає когось, хто їй допоможе. Вона шукає місце для себе

Laura Bellini

ROMANS

ISBN: 9788384903971

ALL-IN Rafał Płonkowski

ЗМІСТ

INTRO 4
Розділ 1 - Умови відчинених дверей 11
Розділ 2 - Місце за столом 22
Розділ 3 - Речі, які неможливо пересунути..... 33
Розділ 4 - Те, чого ми не записуємо 44
Розділ 5 - Право відмовити 55
Розділ 6 - Близькість, на яку ми погоджуємося 65
Розділ 7 - Між словами..... 74
Розділ 8 - По той бік його світу 85
Розділ 9 - Ризик спільного столу 96
Розділ 10 - Вечір без поспіху.....107
Розділ 11 - Не все повинно бути спільним 118
Розділ 12 - Ціна недомовленостей.....127
Розділ 13 - Чужі очікування.....139
Розділ 14 - Правда без обіцянок 149
Розділ 15 - Усе, чого ми не сказали 159
Розділ 16 - Тиша, яка має значення.....170
Розділ 17 - Власний вибір 179
Розділ 18 - Недостатньо просто сказати «вибач» 188
Розділ 19 - Місце для двох.....198
Розділ 20 - Дім, до якого хочеться повертатися..... 208

INTRO

Першого дня, коли я справді залишилася сама вдома, я зламала замок у дверях кімнати, яка мала належати тільки мені.

Я зробила це не зі злості. Принаймні не свідомо. Просто надто сильно повернула ключ, почула неприємний тріск і залишилася з латунною голівкою в долоні. Решта застрягла в замку, наче будинок вирішив висловити власну думку щодо моїх планів.

— Прекрасно, — сказала я порожньому коридору. — Починаємо з відвертості.

Мені було п'ятдесят років, я мала двох дорослих дітей, які вже жили самостійно, і роботу, яку любила достатньо сильно, щоб не називати її втечею. Двадцять три роки я займалася реставрацією меблів. Уміла відрізнити сліди давнього ремонту від первісного з'єднання деревини, повернути життя пошкодженому поліруванню й терпляче працювати над одним фрагментом інтарсії кілька днів поспіль. Натомість я не вміла відповідати знайомим на запитання, що збираюся робити з цілим будинком, коли діти вже виїхали.

А відповідь була простою.

Я збиралася нарешті в ньому жити.

Не просто спати, готувати, прати й пам'ятати про всі важливі дати та справи. Я хотіла займати простір, не маючи потреби виправдовувати це потребами інших людей. У колишній кімнаті доньки я запланувала невелику майстерню для точних реставраційних робіт. Кімната сина мала перетворитися на бібліотеку, де ніхто

не клав би гантелі на книжки. А колишню їдальню, якою досі користувалися переважно під час родинних свят, я вирішила відкрити для сусідських зустрічей із книжками.

Остання ідея зовсім не означала, що я знову хотіла організовувати всім життя. За моїм задумом, люди мали приносити власні книжки, власний чай і навіть власні стільці, якщо місць забракне. Я надавала простір, а не саму себе на кожен поклик.

Принаймні саме так звучав план, записаний у новому нотатнику.

Телефон завібрував на підвіконні.

«Регіно, люба, чи могла б ти приготувати щось солоденьке до першої зустрічі? — написала пані Галіна із сусідньої вулиці. — У тебе ж такі вправні руки!»

Я подивилася на повідомлення, потім на зламаний ключ.

Роками було достатньо, щоб хтось назвав мене хазяйновитою, і я вже брала на себе чергові обов'язки. Вправні руки означали полагодити, приготувати, прибрати, за всім простежити. А тим часом сьогодні мої руки хотіли тримати наждачний папір, а не деко з пирогом.

Я відповіла, що кожен може принести щось від себе.

Перш ніж надіслати повідомлення, я перечитала його тричі.

За вікном починався жовтневий пообідній час. Наша вулиця неподалік Познані здавалася спокійною, майже сонною. Мокре листя прилипало до тротуару, а з-за парканів долинав запах диму з камінів. Будинок стояв наприкінці короткого ряду схожих будівель, але протягом

двадцяти років був настільки наповнений голосами, що я ніколи не замислювалася над його акустикою. Тепер чула кожен скрип сходів.

Я спустилася до їдальні, захопивши нотатник і рулетку. Посеред кімнати стояв дубовий стіл, що залишився від моїх батьків. Він мав подряпану стільницю, одну трохи темнішу ніжку й чудову, міцну конструкцію. Я не збиралася його міняти. Біля вікна чекав порожній стелаж, куплений за невеликі гроші під час ліквідації шкільної бібліотеки. Його потрібно було очистити, зміцнити дві полиці й полагодити задню стінку.

Я обожнювала такі речі. Вони не вдавали, ніби з ними ніколи нічого не траплялося.

Я розгорнула рулетку, коли пролунав дверний дзвінок.

На ґанку стояв чоловік, якого я іноді бачила на протилежному боці вулиці. Я впізнала сивувате волосся, темне пальто й звичку ходити з книжкою, затиснутою під пахвою. Він був високий, але не намагався використовувати свій зріст, щоб домінувати над співрозмовником. Стояв за пів кроку від дверей, немов людина, готова з повагою прийняти відмову.

— Регіна Хмель? — запитав він.

— Залежить від того, хто запитує.

Він повільно всміхнувся.

— Мирослав Борек. Живу в будинку номер сімнадцять. Галіна сказала, що ви організовуєте зустрічі з книжками.

— Вона також сказала, що я печу пироги?

— Ні. Попередила, що ви можете не любити несподіваних гостей.

— У такому разі вона вперше передала щось абсолютно точно.

Він тихо засміявся. Мав низький голос із легкою хрипотою, через яку навіть звичайні речення звучали як частина довшої розмови. Він не розглядав мене нав'язливо. Кинув погляд на рулетку в моїй руці, потім на відчинені двері їдальні.

— Я приніс пропозицію, — сказав він, показуючи тонку теку. — Але можу повернутися іншим разом, якщо заважаю.

Мені хотілося відповісти, що заважає. Не тому, що це справді було так. Просто вперше за довгий час день належав тільки мені, а я ще не знала, як його захищати.

— П'ять хвилин, — вирішила я.

Він увійшов, ретельно витер взуття й зупинився на порозі їдальні. Я помітила, що він розглядає стелаж, але не коментує його стан. Лише за мить підійшов ближче.

— Гарний предмет меблів, — сказав він.

— Він кривий.

— Це не виключає краси.

Я повернула голову. Чоловіки, яких я знала, зазвичай починали з питання, чи не потрібна допомога з важкими речами. А він дивився на порожній стелаж так, ніби вже уявляв книжки, які колись стоятимуть на його полицях.

— Ви столяр?

— Перекладач. Із деревом я даю собі раду значно гірше, ніж зі словами. Але вмію розпізнати річ, яку хтось не викинув лише тому, що вона перестала виглядати ідеально.

Я не знала, чому ці слова змусили мене замислитися. Можливо, річ була в тому, як він їх вимовив, без жодної спроби справити враження. А можливо, у тому, що вже давно ніхто поруч зі мною не говорив про недосконалість, не натякаючи, що її треба негайно усунути.

Мирослав поклав теку на край столу.

— Пані Галіна збирає охочих до сусідських зустрічей. Я подумав, що ми могли б зробити щось більше, ніж один вечір. Невеликий читацький клуб, можливо, обмін книжками. Я міг би зайнятися текстами, добором літератури, спілкуванням із людьми.

— А я приміщенням, чаєм, прибиранням і тим, щоб усі залишилися задоволені?

Він подивився на мене уважніше.

— Я цього не казав.

— Знаю. Такі речі рідко доводиться говорити вголос.

Якусь мить він мовчав. Не виглядав ображеним, радше нагадував людину, яка намагається зрозуміти, де саме в начебто звичайній розмові зробила неправильний крок.

— Ви маєте рацію, що нам слід визначити обов'язки, — нарешті відповів він. — Я прийшов не шукати господиню.

— А кого?

Він відкрив рота, але відповідь пролунала не відразу.

Це вагання зацікавило мене більше, ніж заздалегідь підготовлена тека.

— Когось, хто хотів би разом ухвалювати рішення, — сказав він нарешті.

Я подивилася на порожній стелаж, а потім на його руки, що спокійно лежали на стільниці. Він не пересував моїх нотаток, не намагався зазирнути до нотатника. Стояв у чужому будинку й залишав мені право визначати відстань між нами.

— П'ять хвилин минули, — зауважила я.

— Знаю.

Проте він не зрушив із місця, доки я не вказала на двері. Тоді неквапливо забрав теку.

— Можу залишити номер телефону? — запитав він. — Вам не обов'язково зараз щось вирішувати.

Я подала йому ручку. Він написав номер на звороті чистого аркуша й поклав його поруч із рулеткою. Його почерк був дрібний, рівний, із характерною незамкненою літерою «а».

На виході він помітив пошкоджений замок у дверях нагорі.

— Проблема? — запитав він.

— Моя, — відповіла я.

Він кивнув.

— Розумію. До побачення, пані Регіно.

Коли я зачинила за ним двері, то відчула дивну незадоволеність. Він не намагався мене переконати. Не запропонував полагодити замок, не запевняв, що все стане простішим, якщо я дозволю йому діяти. Просто залишив пропозицію, яка могла мені сподобатися, а могла й ні.

Я повернулася до їдальні. На столі лежав аркуш із номером телефону, а поруч — мій план, розкреслений до

сантиметра. Крізь вікно я побачила, як Мирослав переходить вулицю. Він зупинився біля літньої сусідки, підняв яблука, що висипалися з її сумки, потім повернув їй сумку й пішов далі. Не чекав на подяку.

Я посунула аркуш ближче до нотатника.

Я прагнула будинку, у якому ніхто не потребуватиме від мене більше, ніж я сама захочу дати. І все ж уперше за багато тижнів тиша вже не здавалася мені винятково нагородою.

Я стояла біля порожнього стелажа, тримаючи в пальцях номер чоловіка, якого, по суті, зовсім не знала, і поставила собі запитання, на яке ще не мала сміливості відповісти:

Чи змогла б я впустити когось у своє життя, не віддаючи йому при цьому місця, яке тільки починала повертати собі?

Розділ 1 - Умови відчинених дверей

Наступного ранку я зрозуміла, що найскладніше у поверненні власного життя — не ухвалювати рішення. Найскладніше — миритися з тим, що інші люди теж мають власні ідеї.

Пані Галіна зателефонувала о восьмій сімнадцять, коли я саме наносила перший шар полірувального покриття на відреставрований стілець. Я відповіла на дзвінок ліктем, оскільки обидві руки були зайняті, а телефон лежав на підвіконні майстерні. Співрозмовниця не витрачала часу на привітання.

— Регіночко, у нас уже вісім людей! А точніше дев'ять, бо пані Тереза хоче привести сестру. Я подумала, що коли вже починаємо, то варто зробити все як слід.

Слово «як слід» у виконанні Галіни завжди означало, що комусь іншому доведеться багато працювати.

— Це чудово, — обережно відповіла я. — Але ми домовлялися, що спочатку обговоримо правила.

— Саме тому я й скликала невеликі збори. Сьогодні о сімнадцятій. У тебе, звісно, адже саме там буде наша бібліотечка.

Я завмерла з тампоном у руці.

— Ти скликала збори в моєму будинку, навіть не запитавши моєї згоди?

— Ой, не говори таким тоном. Ти ж сама виступила з ініціативою.

Я подивилася на стілець. Темний горіховий колір знову набував глибини, а дрібні подряпини поволі зникали під

моїми пальцями. У роботі з деревом я любила передбачуваність. Кожна дія мала наслідок, кожна помилка залишала слід, який можна було зрозуміти. З людьми все бувало інакше. Вони вміли перетворити твою пропозицію на зобов'язання ще до того, як ти встигала закінчити речення.

— Галіно, зустріч може відбутися, але я не готуватиму прийому для гостей. І о сімнадцятій мені доведеться завершити роботу.

— Прекрасно. Я знала, що ти погодишся.

Вона поклала слухавку раніше, ніж я встигла уточнити, на що саме погодилася.

Якусь мить я стояла нерухомо. Потім відклала тампон, вимила руки й дістала нотатник. На чистій сторінці великими літерами написала: «МОЇ ПРАВИЛА — НЕ ПРОХАННЯ».

Це було не надто витончене речення, але воно принесло мені полегшення.

О сімнадцятій в їдальні сиділо шестеро людей, двоє стояли біля вікна, а пані Галіна з ентузіазмом розставляла чашки, які сама дістала з мого серванта. Вона принесла маковий пиріг, пані Тереза — пісочне печиво, а пан Антоній, учитель історії на пенсії, з'явився із сумкою книжок і твердим переконанням, що без класики польської літератури вся ця справа не має сенсу.

Мирослав Борек прийшов останнім.

На ньому не було пальта, яке я запам'ятала з попереднього дня. Темно-синій светр і світла сорочка робили його менш офіційним і водночас цікавішим. Сиві пасма на скронях підкреслювали виразність обличчя. Він

привітався з усіма, але мені кивнув окремо, наче пам'ятав, що саме я вирішую, чи бажаний він тут гість.

— Я приніс тільки себе, — тихо сказав він, коли я подавала йому стілець. — Вирішив, що це безпечніше, ніж ще одна тека.

— Залежить від того, що у вас у голові.

— На жаль, значно більше, ніж у теці.

Я мимоволі всміхнулася.

Галіна плеснула в долоні.

— Любі мої, починаємо! Регіна надає нам свій чудовий будинок, Мирек розуміється на книжках, а я займуся організацією. Гадаю, зустрічі щосереди будуть ідеальним рішенням.

— Перш ніж визначатися із середою, я хотіла б дещо пояснити, — сказала я.

Усі погляди звернулися до мене.

Я не була сором'язливою людиною. Вела власну справу, домовлялася з клієнтами про ціни, уміла відмовити навіть дуже впливовому колекціонерові у виконанні незворотного ремонту. І все ж за столом, повним сусідів, відчула знайоме напруження. Річ була не в професійних уміннях. Ішлося про те, чи маю я право бути менш зручною, ніж від мене очікують.

— Я хочу, щоб ми створили місце для розмов про книжки, — почала я. — Але це все ще мій будинок. Він не буде відкритий без обмежень. Зустрічі можуть відбуватися двічі на місяць, а не щотижня. Кожен учасник відповідатиме за порядок після себе. Я не планую готувати їжу чи частування для всієї групи.

Галіна підняла брови.

— Регіночко, ніхто ж не збирається тебе використовувати.

— Саме тому не повинно виникнути проблем із визначенням правил.

Запала тиша.

Мирослав сидів навпроти мене. Він не всміхався. Крутив у руках ручку, але, зустрівшись зі мною поглядом, поклав її на стіл.

— Регіна має рацію, — сказав він. — Тільки я запропонував би піти на крок далі.

Я приготувалася до заперечень.

— Слухаю.

— Якщо це має бути спільна справа, ми не можемо будувати її виключно на приватному будинку однієї людини. Нам потрібні правила, завдяки яким проєкт існуватиме й тоді, коли господиня захоче поїхати, попрацювати або просто зачинити двері.

Це прозвучало розумно. Надто розумно, щоб я могла відразу заперечити.

— Що ви пропонуєте?

— Невелику організаційну групу. Троє людей, які почергово відповідатимуть за зустрічі. Ми можемо почати тут, але від самого початку варто шукати друге приміщення, хоча б залу, яку надаватиме місцеве житлове об'єднання.

Галіна виглядала розчарованою.

— Але ж тут так затишно.

— Саме тому легко переплутати чиюсь гостинність із постійною послугою, — відповів Мирослав.

Я уважніше придивилася до нього.

Він міг просто підтримати мої умови. Натомість висунув власну, складнішу: якщо ми хотіли створити щось спільне, мусили від початку розділити відповідальність. А це означало, що я не зможу одноосібно вирішувати все, що відбуватиметься в межах проєкту.

— Я не хочу, щоб хтось облаштовував мій будинок на власний розсуд, — сказала я.

— І ніхто не повинен цього робити. Але якщо це буде сусідський клуб, решта учасників повинні мати право спільно створювати його програму. Інакше ми просто будемо гостями на ваших приватних вечорах.

— Ви не схожі на людину, яка легко погоджується з чужими правилами.

— Залежить від того, наскільки розумно їх визначили.

У його голосі з'явилася нотка веселощів.

— А мої нерозумні?

— Ні. Вони необхідні. Просто поки що неповні.

Я не пам'ятала, коли востаннє хтось заперечував мені так, що це не викликало бажання негайно захищатися. Мирослав не намагався виграти суперечку. Його цікавило рішення, навіть якщо воно вимагало поступки від мене.

Пан Антоній нахилився над столом.

— А чи могли б ми нарешті вирішити, що саме читатимемо? Бо якщо почнемо з організаційних питань, то до грудня жодної книжки не розгорнемо.

Усі засміялися, і напруження розвіялося.

Наступні сорок хвилин ми обговорювали подробиці. Тереза запропонувала обмін книжками, Антоній — короткі вступні розповіді про вибраних авторів, а молодша сусідка Марта хотіла створити просту групу в інтернеті. Галіна, знову сповнена ентузіазму, зголосилася збирати пропозиції щодо дат.

Мирослав записував домовленості на аркуші, але час від часу запитував мою думку. Не робив цього демонстративно. Просто пам'ятав, що кожне рішення, яке стосується будинку, потребує моєї згоди.

Коли розмова зайшла про стелаж, пані Тереза запропонувала, щоб її швагер швиденько пофарбував його в білий колір.

— Ні, — відповіла я надто різко.

Усі замовкли.

Я підійшла до меблів і провела долонею по бічній стінці.

— Це старий стелаж із масиву дерева. На ньому є невеликі пошкодження, але він зберіг оригінальну поверхню. Біла фарба приховала б усе, що створює його характер. Я можу його відреставрувати, тільки мені потрібен час.

— Звичайно, — сказала Тереза, помітно збентежена. — Я хотіла допомогти.

— Знаю. Вибачте за тон.

Мирослав підвівся й підійшов ближче.

— Скільки часу?

— Кілька днів, якщо не матиму інших замовлень.

— А якщо матимете?

— Тоді довше.

— Чудово. Першу зустріч можемо провести й без готового стелажа.

Я подивилася на нього.

— Вас не бентежить незавершений інтер'єр?

— Мене радше бентежило б, якби хтось зіпсував гарні меблі тільки заради того, щоб устигнути до четверга.

На якусь частку секунди ми опинилися надто близько, щоб наша розмова залишалася виключно діловою. Я відчула аромат його парфумів, ненав'язливий, із нотами кедра й чогось цитрусового. Мирослав першим відступив, залишаючи мені простір.

Він зробив це настільки природно, що лише за мить я усвідомила власне розчарування.

Після завершення зборів сусіди почали прибирати посуд. Галіна ще намагалася визначити меню наступної зустрічі, але Марта нагадала їй про наші домовленості. Я спостерігала за цим із тихим задоволенням. Уперше хтось інший стежив за дотриманням меж, які я встановила.

Мирослав залишився біля столу, упорядковуючи нотатки.

— Я хотіла б подивитися, що ви записали, — сказала я.

Він подав мені аркуш.

Угорі було написано: «Зустрічі з книжкою — спільний проєкт». Нижче він перелічив запропоновані дати, розподіл обов'язків і питання, які ще потребували рішення. Біля мого прізвища не було слова «господиня». Натомість він написав: «Регіна — приміщення, обладнання, рішення щодо будинку».

Біля власного прізвища зазначив: «Мирослав — програма, зв'язок з учасниками, документація».

— Ви дуже організована людина, — зауважила я.

— Професійна деформація. Перекладач, який не стежить за значеннями, може накоїти чимало лиха.

— А людина, яка надто ретельно стежить за значеннями?

— Іноді не помічає, що хтось намагається сказати між рядками.

Він подивився на мене, а потім закрив нотатник.

Я не знала, чи це зауваження стосувалося його, мене чи нас обох.

— Я не люблю несподіванок, — сказала я.

— Помітив.

— І не збираюся відмовлятися від майстерні чи змінювати плани тільки тому, що комусь сподобався мій будинок.

— Я цього й не очікую.

— І все ж ви пропонуєте щось, над чим я не матиму повного контролю.

Він на мить замислився над відповіддю.

— Так. Тому що спільнота починається там, де закінчується виключне право однієї людини ухвалювати рішення. Але ваш будинок залишається вашим будинком. Це дві різні речі.

Він говорив спокійно. У його голосі не було й натяку на поблажливість. Саме тому мені хотілося продовжувати дискусію, а не завершувати розмову.

— У вас завжди готова відповідь?

— Ні. Учора, наприклад, не було.

Я згадала його вагання, коли запитала, кого саме він шукає.

— Сьогодні теж не на все, — додав він.

Я всміхнулася.

— Це може бути початком розумної співпраці.

— Звучить як надзвичайно обережна похвала.

— Звикайте.

Я провела його до дверей. На порозі він зупинився, наче хотів сказати щось іще. На коротку мить я побачила на його обличчі невпевненість, якої раніше він не виявляв.

— У суботу в мене вільна друга половина дня, — почав він. — Ми могли б обговорити подробиці програми. Без усієї групи буде легше з'ясувати, чого ми обоє очікуємо.

— У суботу я працюю.

— Розумію.

Він не запитав, о котрій я закінчу. Не запропонував прийти до майстерні. Натомість потягнувся до пальта.

Ця стриманість була ввічливою, але несподівано мене роздратувала.

— У неділю після шістнадцятої я маю час, — сказала я.

Він обернувся.

— Неділя мені підходить.

— Тільки організаційні питання.

— Звичайно.

Його усмішка була з тих, що не позбавляли слова серйозності, а лише надавали їм додаткового значення.

Коли він пішов, я ще якийсь час стояла біля дверей, дослухаючись до кроків, що віддалялися. Я не почувалася жінкою, яка щойно погодилася на черговий сусідський обов'язок. Радше людиною, яка відчинила невелике вікно в кімнаті, де давно було надто душно.

Наступного дня зателефонувала моя донька Наталія.

— Мамо, я чула від пані Галіни, що ти організовуєш якийсь книжковий клуб. Кажуть, усі в захваті.

— Усі, крім мене, коли намагаються розпоряджатися моїм часом.

Наталія засміялася.

— Тобто все як завжди.

Я замовкла.

— Ні, люба. Саме зараз я намагаюся зробити щось по-іншому.

На іншому кінці лінії запала коротка тиша.

— Це добре, — нарешті сказала вона. — Справді добре.

Ми ще поговорили про її роботу, нову квартиру й плани на вихідні. Коли розмова закінчилася, я повернулася до їдальні. На столі досі лежали нотатки Мирослава. Я взяла їх до рук і перечитала.

На нижньому полі він дописав речення, якого я раніше не помітила: «Жодна зустріч не важливіша за право господаря на власний час».

Я не знала, чи написав він це для мене, чи для себе.

Зате знала, що в неділю збираюся його про це запитати.

Увечері я намагалася читати, але кожні кілька сторінок думками поверталася до розмови біля стелажа. Не до його обличчя, хоча легко могла його пригадати. І навіть не до голосу, у якому з'являлася дивна м'якість, коли він переставав наводити аргументи.

Я думала про те, що він не намагався зробити мене потрібною собі.

І, можливо, саме тому я починала хотіти, щоб він прийшов знову.

Розділ 2 - Місце за столом

У неділю о п'ятнадцятій сорок п'ять я стояла перед дзеркалом у спальні й дивувалася, чому вибір светра раптом перетворився на таку проблему.

Адже я мала зустрітися із сусідом у справі книжкового клубу. Я не збиралася на побачення, не планувала романтичної вечері й зовсім не мала наміру справляти враження на чоловіка, якого знала лише кілька днів. Попри це відклала сіру водолазку, бо вона здалася мені надто суворою, і вибрала м'який бордовий светр із широким вирізом.

Потім вирішила, що сам факт таких роздумів безглуздий.

На щастя, ніхто не міг вимагати від мене пояснень.

Мирослав подзвонив у двері рівно о шістнадцятій. Цього разу він приніс паперовий пакет і невелику книжку в темно-синій обкладинці.

— Перш ніж ви почнете протестувати, тут немає нічого, що потрібно готувати, — сказав він замість привітання.

Я зазирнула в пакет. Два шматочки сирника в коробці й листовий чай.

— Ви принесли частування?

— Я приніс десерт для двох людей. Це принципова різниця.

— Бачу, ви вмієте використати будь-яке формулювання на власну користь.

— Перекладачі бувають небезпечними.